

EN VERDER

LEESPROBLEMEN VERLEDEN TIJD?!

Dagelijks gerichte bewegingsactiviteiten kunnen leesproblemen, met uitzondering van dyslexie, voorkomen. De bewegingsactiviteiten zorgen voor een betere verbinding en samenwerking tussen de twee hersenhelften. Door een goede verbinding tussen de twee hersenhelften wisselen de leesvaardigheden elkaar soepel af en combineren we voortdurend taal en ruimte. Dit artikel is geschreven naar aanleiding van het onderzoek 'Bewegend Onderwijs'. **Door: Janinka Moggré**

ENKELE HEADLINES OP NIEUWSWEBSITES

'Leesniveau basisschool onvoldoende'

Van onze verslaggever Robin Gerrits

gepubliceerd op 26 april 2006, *De Volkskrant* 02:30, bijgewerkt op 26 april 2006 08:40

'Inhoud en niveau in lesaanbod vaag'

Van onze verslaggevers Yvonne Doorduyn, Robin Gerrits

gepubliceerd op 16 mei 2007 *De Volkskrant* 02:49, bijgewerkt op 16 mei 2007 08:01

'Commissie wil tussentoets voor rekenen en taal'

Van onze verslaggeefster Yvonne Doorduyn

gepubliceerd op 24 januari 2008 *De Volkskrant* 03:01, bijgewerkt op 24 januari 2008 10:29

Wanneer je de berichten over het onderwijs van de afgelopen jaren in de krant leest, zou je denken dat het niet goed gaat met het onderwijs in Nederland.

'Oorzaak is niet bekend

Niveau basisscholier onder de maat

Veel leerlingen van basisscholen beschikken in het laatste jaar nog steeds niet over de gewenste vaardigheden.'

© RTLNieuws.nl Laatste wijziging: 07 februari 2008 17:47

De overheid en de inspectie proberen er alles aan te doen om het niveau van de basisscholier omhoog te brengen. Maar doen ze er echt wel alles aan?

Hoe komt het dat leerlingen voor rekenen en taal niet meer hetzelfde niveau hebben als vroeger?

- Is de pabo-opleiding onder niveau?
- Zijn er steeds meer kinderen met leerproblemen?
- Zijn de vernieuwingen binnen het onderwijs niet relevant?

Wat denkt u? Is het één van deze redenen?

PSYCHOMOTORIEK

Volgens de psychomotoriek ligt de oorzaak ergens anders. In deze theorie gaan ze er vanuit dat een kind mede vormgever is van zijn eigen ontwikkeling. Vandaar dat hij door veel te spelen en te bewegen beter leert omgaan met zichzelf en de ander en dat hij, al bewegende, meer grip krijgt op de wereld om hem heen.

Doordat het kind zelf achter de processen probeert te komen tijdens zijn ontwikkeling, wordt het kind zich bewust van het feit dat het zelf de wereld kan ordenen en sturen. Hierdoor ontwikkelt het zijn zelfbewegings- en waarnemingspatronen, zijn eigen voorstellingsvermogen en zijn eigen abstractievermogen.

Ieder kind is van nature een beweger. Vandaar dat we ervoor moeten zorgen dat kinderen ruimte en tijd krijgen om te spelen en te bewegen, om zichzelf te worden.

MOTORISCHE REMEDIAL TEACHING

Ook verschillende Motorische Remedial Teachers denken dat dit de oorzaak wel eens zou kunnen zijn.

Wil van Rijn, MRT-er, zegt het volgende:

‘Het zou goed zijn wanneer ouders wat meer tijd zouden besteden aan het buitenspelen met hun kinderen. Ga met ze voetballen, touwtjespringen, hutten bouwen, slootjespringen. Zoals kinderen vroeger na schooltijd buiten gingen spelen, zo gaan ze nu achter de computer zitten. Hierdoor bewegen kinderen te weinig.’

Doordat kinderen te weinig bewegen kunnen ze een achterstand in de motorische ontwikkeling oplopen. Deze achterstand kan leiden tot problemen bij het leren lezen.

In een interview met Liesbeth Lapajian, MRT-er, vertelt ze mij, hoe dit komt en hoe ze dit aan kinderen uitlegt.

‘In je hoofd heb je aan de linker- en aan de rechterkant hersenen zitten. De hersenen willen en moeten met elkaar samenwerken, daarom zit er een balk tussen de linkerhersen helft en de rechterhersen helft. Maar die balk is bij motorisch zwakke kinderen net een zandweggetje. De linkerhersen helft wil overleggen met de rechterhersen helft, maar dit gaat heel lastig omdat er allemaal hobbels en gaten in de weg zitten. Door veel bewegingsoefeningen te doen, wordt het weggetje langzaam geasfalteerd en het zandweggetje wordt uiteindelijk een snelweg.’

Zo kunnen er heel veel signalen, tegelijkertijd over en weer. Wanneer een kind zover is, dan kan het geautomatiseerde bewegingen maken.

Maar nu zult u zich afvragen wat deze geautomatiseerde bewegingen te maken hebben met leesproblemen.

Janet Kunst, MRT-er, gaf in een interview antwoord op deze vraag: ‘Als kinderen trainen in een MRT-groep, leren ze naast het ontwikkelen en verbeteren van motorische vaardigheden ook andere vaardigheden die een beroep doen op het automatiseren, abstraheren, links- rechtsonderscheid, etc. Dit is van groot belang om goed te kunnen leren. Als je nog steeds niet weet wat links of rechts is, heeft dat vaak invloed op basisvaardigheden als het leren lezen en schrijven, het indelen van het werk in je schriftje, het vormen van de schrijffletters, enz.’

Ook Wil van Rijn gaf antwoord op deze vraag: ‘Bij kinderen met leerproblemen is vaak de dominantie van één hersen helft niet goed ontwikkeld. Als je er nu voor zorgt dat de activiteit van die hersen helft toeneemt, dan gaat het kind veel beter functioneren. Je moet de hersen helft actief maken, zodat er een redelijke balans komt. Dat doe je door veel symmetrische vaardigheden aan te bieden. Binnen deze symmetrie komen vooral de ruimtelijke vaardigheden aan bod, zoals het lichaamsschema, het weten wat links, rechts, voor, achter,

enzovoort is. Deze vaardigheden zijn van wezenlijk belang om cognitief goed te gaan functioneren.’

Om het verband nog duidelijker te maken, is hier het antwoord van Hanneke Poot-van der Windt, kinderfysiotherapeut: ‘Om te bewegen heb je de sensomotorische ontwikkeling als basis nodig, en beweging heeft altijd invloed op de psyche.

Er zijn verschillende verbanden tussen leerproblemen en beweging. Als de basis van alles bewegen is, dan zal een kwalitatief goede ontwikkeling van bewegen onderbouwen alles wat het kind ontwikkelt, dus zeker ook het leren. Bewegen ontstrest en helpt de hersenhelften samen te werken en verbanden te leggen. Deze samenwerking is noodzakelijk voor het hele onderwijs. Je hebt beide hersenhelften nodig.

Een kind leert met zijn lijf. Eerst zal hij met zijn lijf de dingen moeten kunnen en ervaren voor hij het in het fijne werk tot uitdrukking kan brengen. Een kind kan bijvoorbeeld ook pas zelfbeheersing leren als hij kan stoppen in zijn bewegingen. Dit heb je nodig om tot leren te komen.

Om aan het onderwijs deel te nemen, moet een kind stil kunnen zitten. Stilzitten is optimaal evenwicht en dit bereik je door een goede motorische ontwikkeling.’

‘Beweeg!’

Lichaamsbeweging stimuleert niet alleen de zuurstoftoevoer naar het brein, waardoor je alerter wordt. Sinds kort weten we ook dat mensen die zich regelmatig fysiek inspannen meer nieuwe hersencellen aanmaken en dat er in hun brein neutrale verbindingen worden gelegd.’

Psychologie magazine juni 2008

De psychomotorische theorie (Vallaey en G. Vandroemme, 1999), onderschrijft dit:

‘Lichamelijke, bewust bewegen en taal hangen nauw met elkaar samen. Spreken is een psychomotorische activiteit. Maar ook ons lichaam heeft een taal, een wijze van bewegen waaraan een betekenis kan worden gegeven. Wanneer we kijken naar de psychomotorische groei van het kind, dan zien we dat taal en beweging samen ontwikkelen. Het kind speelt met voorwerpen, gebruikt ze en leert spelenderwijs de naam en de handeling die het ermee kan uitvoeren. Op die manier worden de woorden en begrippen ingesleten. Ook het schrijven wordt voor een groot deel gesteund door een normaal ontwikkelde psychomotoriek. Niet alleen de fijne hand-oogcoördinatie is hierbij belangrijk, maar ook de ruimtelijke oriëntatie en de tijdsstructurering.’

PSYCHOMOTORISCHE THERAPIE

Deze therapie heeft als doel: het optimaliseren van de leervoorwaarden. Richt zich op een positieve manier op het beïnvloeden van de *mogelijkheden waarmee* en de *manier waarop* het kind informatie verwerkt en opgedane kennis te gebruiken

bij het oplossen van problemen. Motoriek is hier zowel het middel als het doel van de therapie. Uit studies blijkt dat deskundige motorische therapie, als deze op tijd is gestart, bij veel kinderen effectief blijkt te zijn. (Vallaey en G. Vandroemme, 1999; 228)

Tot nu toe wordt psychomotorische therapie/training gebruikt om problemen te verhelpen. Wanneer deze werkt om leesproblemen te verhelpen, dan kan deze toch ook gebruikt worden om problemen te voorkomen?

HET EFFECT VAN BEWEGINGSACTIVITEITEN

Het is belangrijk dat kinderen taalvaardigheden, waaronder lees- en schrijfvaardigheden aanleren met behulp van beweging. De beweging zorgt ervoor dat de vaardigheden niet alleen in het geheugen worden opgeslagen. Gerichted bewegingsactiviteiten zorgen voor activering van zowel de linker- als de rechterhersenhelft en de samenwerking tussen deze twee hersenhelften. Dit heeft als doel, meerdere ingesleten vaardigheden tegelijkertijd te kunnen laten plaatsvinden. Dit leidt ertoe dat een kind binnen enkele seconden: kan werken volgens de leesrichting; visuele analyse in grafemen; koppelen van foneem aan grafeem; fonemen op volgorde onthouden; auditieve synthese en betekenis geven om uiteindelijk een hele zin te lezen. Zoals u leest, zijn voor dit proces heel wat vaardigheden nodig.

Waaronder vaardigheden van ruimtelijke oriëntatie: waar moet ik beginnen, welke letter staat er eerst, staat het stokje van de 'd' voor of achter het rondje? Gaat u zelf maar eens na welke aspecten van ruimtelijke oriëntatie hier nog allemaal bij komen kijken.

Deze vaardigheden moet een kind eerst in het groot met zijn eigen lichaam ervaren en dan beheersen. Veel kinderen leren dit spelenderwijs, buiten, op het speleplein, in de gymzaal, in de natuur, enz. Maar door het feit dat kinderen steeds meer uren achter de computer, televisie, playstation of X-box ZIT-TEN, zijn ze voortdurend in dezelfde ruimte. Zo ervaren/leren ze niet wat voor, achter, enz. is, om afstanden in te schatten en de spieren van het lichaam te trainen en te beheersen. Dit kan grote gevolgen hebben.

SPORTIEF COMPUTERSPELLETJES SPELEN

Veel ouders zijn blij met de nieuwste ontwikkeling van Nintendo, de Wii. Kinderen doen iets wat ze leuk vinden. Namelijk naar een scherm kijken en tegelijkertijd zijn ze in beweging. 'Met de unieke Wii-afstandsbediening plaatst Nintendo jou midden in de actie. Je hoeft niet langer op een knop te drukken om in golf een backswing te maken. Dankzij Wii kun je de club zelf heen en weer zwaaien! En je drukt niet op een knop om met een zwaard te vechten, nee, je zwaait daadwerkelijk met je zwaard.'

(http://www.nintendo.nl/NOE/nl_NL/systems/over_wii_1069.html). Maar de bewegingen zijn zo minimaal, dat je het bijna niet bewegen kunt noemen. Daarnaast zijn kinderen nog steeds in één en dezelfde ruimte bezig. Het kind is bezig met het spel en niet met het ontdekken van zijn lichaam en lichaamsmogelijkheden. Dit leert een kind door actief te bewegen. Ouders zijn

zich er vaak niet van bewust hoe belangrijk bewegen voor (jonge) kinderen is. Daarom hebben wij als leerkracht, de taak om ouders hierover te informeren en de kinderen in de eerste plaats veel te laten bewegen!

Niet alleen vrij spel is belangrijk maar dagelijks gerichte bewegingsactiviteiten in de klas, zouden veel leesproblemen kunnen voorkomen. Door de dagelijks gerichte bewegingsactiviteiten, worden alle basisvaardigheden die nodig zijn om te leren lezen, getraind en ingesleten. Hierdoor zullen er aanzienlijk minder kinderen in de groepen 3 en 4 problemen krijgen met de elementaire leeshandeling; minder kinderen die moeite hebben met de overgang van spellend naar herkenkend lezen en minder kinderen die moeite hebben met technisch lezen.

WAT IS HIERVOOR NODIG?

In de interviews met de verschillende MRT-ers kreeg ik meerdere keren te horen dat het goed zou zijn als er ook 'vakleerkrachten bewegingsonderwijs' in de onderbouw komen. Deze leerkrachten weten waarom een kind moet bewegen; hebben geleerd gericht naar de bewegingen van kinderen te kijken en kunnen kinderen een gevarieerd aanbod geven van gerichte bewegingsactiviteiten.

Voor onderbouwleerkrachten die er niets voor voelen om hun diploma bewegingsonderwijs te behalen, is er ook een goed alternatief; een basiscursus MRT is volgens Wil van Rijn ook voldoende om goede bewegingsactiviteiten te kunnen aanbieden in de onderbouw.

'De nadruk in het onderwijs ligt op cognitieve zaken. Soms denk ik wel eens: het lijf is er alleen om het hoofd naar school te dragen. Men onderschat het belang van de motoriek, van bewegen: kinderen, die in wat voor situaties dan ook, zich goed kunnen bewegen, zijn veel makkelijker in staat om cognitieve vaardigheden te ontwikkelen. Bewegen is leren, leren is bewegen.'

(Wil van Rijn, www.centrum-mrt-abc.nl)

Bewegen stimuleert het leren. In dit onderzoek heb ik mij specifiek gericht op een stukje van dit leren, het leesonderwijs.

Meer informatie over MRT of kinderfysiotherapie:

Wil van Rijn: www.centrum-mrt-abc.nl

Janet Kunst: www.motorischetraining-mrt.nl

Hanneke Poot-van der Windt: www.sirenevoorkinderen.nl

Janinka Moggré is leerkracht op basisschool 'Het Erf' in Veenendaal.

Correspondentie: janinka@moggre.com